

Володимир Олексійович Лобков: життя, віддане Природі

Юрій Олійник, Юрій Суворов

Одеський національний університет імені І. І. Мечникова (Одеса)
e-mail: oleynikuo@gmail.com; orcid:0000-0001-8737-650x

OLEINIK, Y., Y. SUVOROV. Volodymyr Oleksiyovych Lobkov: a life given to Nature. — An essay about zoologist, head of the Zoological Museum of Odessa National Mechnykov University, an experienced hunter, who dedicated his life to the study of the fauna of the Black Sea region. He proposed a new concept on the role of fertility in the dynamics of animal populations and justified new forms of organization of the nature reserve fund. He is a museologist who tirelessly enriched museum collections, organizer and founder of the public organization ‘A. Brauner Museum Foundation’, and the scientific journal ‘News of the O. Brauner Museum Foundation’, which supports the activities of the Zoological Museum of Odessa University, the development of museum studies, promote zoological knowledge among scientists. He has authored over 120 scientific papers published in domestic and international journals.

Біографічні деталі

Володимир Олексійович Лобков народився 11 червня 1952 р. у м. Одесі у сім'ї викладача вишу та лікарки-терапевта. Закінчивши з відзнакою школу 1969 р., одразу вступає на біологічний факультет Одеського держуніверситету. Із II курсу, одночасно з навчанням, — лаборант на пів ставки в Зоологічному музеї ОДУ, куди й отримав розподіл на роботу після закінчення університету в 1974 році.

У музеї спочатку працює старшим лаборантом, а потім (з 1979 р.) обіймає посаду завідувача зоомузею, яким беззмінно керує понад 40 років. У 1981 р. захищає кандидатську, 2014 р. — докторську дисертацію. З 2015 р. на умовах сумісництва обіймає посаду завідувача кафедри гідробіології та загальної екології Одеського національного університету ім. І. І. Мечникова.

Рис. 1. Володимир Олексійович Лобков. Автор невідомий, з архіву ЗМ ОНУ, рік невідомий (близько 2007).

Ключові наукові добробки

Основні матеріали досліджень представлені у двох дисертаціях: кандидатської «Особливості біології та практичне значення крапчастого ховраха (*Citellus suslicus* Guld.) у Північно-Західному Причорномор'ї» та докторської «Внутрішньопопуляційна регуляція чисельності ссавців на прикладі крапчастого ховраха (*Spermophilus suslicus* Guld.) та інших видів». На їх основі підготовлено дві монографії — «Крапчастий ховрах Північно-Західного Причорномор'я: біологія, функціонування популяцій» (1999) та «Внутрішньопопуляційне регулювання чисельності ссавців» (2016).

На прикладі ховрахів дослідником показано роль змін народжуваності у коливаннях чисельності просторових угруповань виду, зумовленість цього показника змінами просторово-етологічної структури, щільності населення та структури схрещувань; розроблено концепцію динаміки чисельності шляхом змін народжуваності, в основі якої лежить зв'язок змін структури населення просторових угруповань з ефектом репродуктивного гетерозису в самиць аутбредних поколінь, що тимчасово запускає механізм збільшення народжуваності.

Ця концепція пояснює походження циклів чисельності, причини вимирання рідкісних видів у ізольованих угрупованнях та випадки відновлення їх чисельності після глибоких депресій.

На основі запропонованих уявлень дослідник звернув увагу на недостатність охорони тварин від антропогенного впливу тільки шляхом створення охоронних територій, обґрунтував необхідність підтримки та збільшення чисельності рідкісних і загрожених видів через впровадження в практику охорони комплексу заходів щодо їх активного збереження шляхом внутрішньовидової гібридизації, введенням у зоокультуру тощо.

Володимир Олексійович запропонував оригінальну форму природно-заповідного фонду — екопарк, завданням якого є підтримка природного середовища на заданій стадії сукцесії, що забезпечує існування рідкісних видів за кошти, що надходять від різних форм користування відновлюваними природними ресурсами на його території.

Володимир Олексійович Лобков брав участь у багатьох наукових конференціях теріологічного та музейного спрямування. Був не раз у раді Теріологічного товариства та Теріологічної школи, а у 2017 р. був одним з організа-

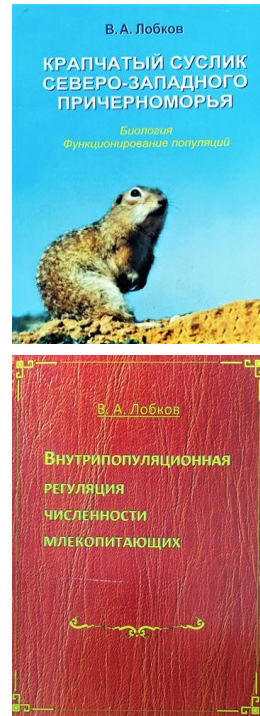

Рис. 2. Обкладинки монографій 1999 та 2016 рр.

торів Одеської (24-ї) Теріошколи, основною ідеєю якої була близька Володимиру Олексійовичу та важлива для всіх тема «Зоологічні колекції: збір та ідентифікація зразків» (4–8 жовтня 2017 р.).

Він є автором понад 120 друкованих праць із різних напрямів науки: фауністика, морфологія, популяційна екологія, заповідна справа, мисливське господарство, музеєзнавство, загальнобіологічні проблеми. Керував бюджетними темами, пов'язаними з вивченням механізмів популяційного регулювання чисельності ссавців.

Чесноти, захоплення, суспільна робота, відзнаки

Володимир Олексійович Лобков особливу увагу приділяв створенню та поповненню колекцій Зоологічного музею. Матеріал збирався ним особисто під час далеких поїздок, спеціальних польових виїздів, попутно під час полювання, вимінювався у мисливців, приватних колекціонерів, інших музеїв. Брав участь в експедиціях у різні куточки Радянського Союзу (Західний Сибір, Забайкалля, Саяни, Північний Казахстан, Кавказ). Завдяки цьому теріологічна колекція поповнилася більш ніж 10 тис. черепів ссавців, серед яких, зокрема, величезна серія черепів лисиць (більш як 3,5 тис.). Особиста колекція черепів крапчастого ховраха, зібраних у ході 40-річних досліджень, становить кілька тисяч одиниць зберігання.

Володимир Олексійович — ініціатор створення та один із засновників громадської благодійної організації «Музейний фонд ім. О. О. Браунера» (1991), його серце та беззмінний керівник, відповідальний редактор наукових збірників, матеріалів конференцій, відповідальний за випуск наукового журналу «Известия Музейного фонда им. А. А. Браунера», що видаються та проводяться на кошти, що залучаються цією організацією.

Як досвідчений польовик і зятятий мисливець, Володимир Олексійович Лобков не далекий від проблем мисливського господарства: він безпосередньо займався і займається питаннями збагачення місцевої мисливської фауни, в т. ч. шляхом розведення та інтродукції диких кроликів, опублікував ряд наукових праць з цього напрямку. Понад чверть століття Володимир Олексійович є членом обласної ради УТМР.

Рис. 2. Володимир Олексійович Лобков випускає диких кроликів у мисливське угіддя. 2014 р.

У період роботи на кафедрі гідробіології ним розроблено загальний курс «Біосферологія», спеціальні курси: «Введення в зоокультуру», «Основи мисливського господарства», «Біологічні ресурси, їх охорона та раціональне використання (Тваринний світ)», «Рослинний та тваринний світ з основами екології (Тваринний світ)», «Біологічні колекції в системі вищої освіти».

Література

- Лобков, В. А. 1999. *Крапчатый суслик Северо-Западного Причерноморья: биология, функционирование популяций*. Астропринт, Одесса, 1–270.
- Лобков, В. А. 2010. Закономерности существования изолированных поселений крапчатого суслика (*Spermophilus suslicus*, Rodentia, Sciuridae) в Северо-Западном Причерноморье. 1. Пространственное распределение особей. *Зоологический журнал*, **89** (11): 1374–1379.
- Лобков, В. А. 2011. Закономерности существования изолированных поселений крапчатого суслика (*Spermophilus suslicus*, Rodentia, Sciuridae) в Северо-Западном Причерноморье. 2. Внутривидовая регуляция численности. *Зоологический журнал*, **90** (3): 342–350.
- Лобков, В. А. 2011. Динамика природных процессов и сохранение биоразнообразия Северного Причерноморья в условиях глобального изменения климата. *Вісті Біосферного заповідника Асканія-Нова*, **13**: 55–61.
- Лобков, В. А. 2016. *Внутривидовая регуляция численности млекопитающих*. ОНУ, Одесса, 1–237.
- Лобков, В. А. 2018. О циклах и цикличности в динамике численности млекопитающих. *Вестник охотоведения*, **15** (2): 68–89.
- Лобков, В. А. 2019. Об итогах и перспективах заповедного дела и сохранения редких видов животных и растений. *Вісті Біосферного заповідника Асканія-Нова*, **21**: 73–79.
- Клевезаль, Г. А., В. А. Лобков, Д. В. Щепоткин. 2021. Запись зимней спячки на поверхности резцов грызунов: внутривидовая изменчивость и межвидовые различия. *Зоологический журнал*, **100** (5): 524–539.
- Публикации В. А. Лобкова 2017. *Известия Музейного Фонда им. А. А. Браунера*, **14** (2): 11–19.
- Curriculum vitae В. А. Лобкова 2017. *Известия Музейного Фонда им. А. А. Браунера*, **14** (2): 7–11.

Олійник, Ю., Ю. СУВОРОВ. Володимир Олексійович Лобков: життя, відане Природі. — Нарис про зоолога, керівника зоологічного музею Одеського національного університету, досвідченого мисливця, що присвятив своє життя вивченню фауни Причорномор'я, який запропонував нову концепцію про роль народжуваності в динаміці чисельності тварин та обґрунтував нові форми організації природно-заповідного фонду, музейник, який невтомно поповнював музейні колекції, організатор і засновник громадської організації «Музейний фонд О. О. Браунера» та наукового журналу «Вісті Музейного Фонду імені О. О. Браунера», які підтримують діяльність Зоологічного музею Одеського університету, розвиток музеєзнавства, популяризують зоологічні знання серед науковців. Автор понад 120 наукових праць, опублікованих у вітчизняних та міжнародних виданнях.